

Lakiosasto
Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

Työeläkelaitoksille

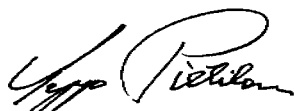
LYHYIDEN TYÖSUHTEIDEN KETJUTUS 1.1.1996 ALKAEN JA VAKUUTTAMISVELVOLLISUUDEN KIERTÄMISEN ESTÄMINEN

Työeläkelakeja muutetaan 1.1.1996 alkaen työmarkkinajärjestöjen 18.5.1995 tekemän sopimuksen pohjalta. Tässä yleiskirjeessä käsitellään muutoksia, jotka koskevat lyhyiden työsuhteiden ketjutusta ja uutta TEL:n 1 §:n 6 momenttia, jossa säädetään vakuuttamisvelvollisuuden kiertämisen estämisestä. Muista samassa yhteydessä tehdyistä muutoksista indeksitarkistukseen, TEL-eläkepalkan laskentaan, tulevan ajan karttumiin ja edellytykseen sekä yhteensovitukseen annetaan soveltamisohjeet eri yleiskirjeissä (A 44/95, A 45/95 ja A 46/95). TaEL:n muutoksista annetaan soveltamisohjeet vuoden 1996 alussa.

Hallituksen esitys lainmuutoksiksi (HE 118/1995 vp) on lähetetty eläkelaitoksille yleiskirjeellä A 27/95 ja 18.12.1995 vahvistettavat lait yleiskirjeellä A 43/95.

Ohjeet on käsitelty Eläketurvakeskuksessa toimivassa tulkintaryhmässä, jossa ovat jäseninä myös eläkelaitosten edustajat.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen
Markku Hänninen

Lakiosasto
Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

LYHYIDEN TYÖSUHTEIDEN KETJUTUS 1.1.1996 ALKAEN JA VAKUUTTAMISVELVOLLISUUDEN Kiertämisen estäminen

1 JOHDANTO	1
1.1 Lainmuutosten pääasiallinen sisältö	1
2 VAKUUTTAMISVELVOLLISUUDEN Kiertämisen estäminen	1
3 UUSI TYÖSUHTEIDEN KETJUTUSSÄÄNTÖ	2
3.1 Taustaa	2
3.2 Säännöksen sisältö 1.1.1996 alkaen	3
3.3 Uuden ketjutussäännön soveltaminen	3
3.3.1 Alle kuukauden kestänyt ketjutettu työsuhde	3
3.3.2 Vähintään kuukauden kestänyt ketjutettu työsuhde	5
3.3.3 Esimerkkejä ketjutustilanteista	5
3.4 Ei TEL-työsuhde	8
3.5 Ilmoitusliikenne	9
3.6 Voimaantulo	9

Lakiosasto
Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

LYHYIDEN TYÖSUHTEIDEN KETJUTUS 1.1.1996 ALKAEN JA VAKUUTTAMISVELVOLLISUUDEN KIERTÄMISEN ESTÄMINEN

1

JOHDANTO

Vuoden 1996 alusta tulevat voimaan työeläkkeitä koskevat lainmuutokset, jotka perustuvat työmarkkinajärjestöjen 18.5.1995 tekemään sopimukseen. Eläkkeiden laskentaan liittyviä muutoksia tehdään eläkepalkan määrittelyyn, harkinnanvaraiseen eläkepalkan tarkistukseen, tulevan ajan edellytykseen ja karttumiin, indeksitarkistukseen sekä yhteensovitukseen. TaEL:n mukainen eläkkeen laskenta muuttuu myös. Näistä laskentaan liittyvistä muutoksista annetaan soveltamisohjeet omissa yleiskirjeissään.

Tässä yleiskirjeessä selostetaan eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertämisen estämissäännöstä sekä lyhyiden työsuhteiden ketjutusta vuoden 1996 alusta. Hallituksen esitys (HE 118/1995 vp) on lähetetty eläkelaitoksille yleiskirjeellä A 27/95 ja vahvistetut lait yleiskirjeellä A 43/95.

1.1

Lainmuutosten pääasiallinen sisältö

TEL:n 1 §:ään on lisätty uusi 6 momentti, johon on nyt kirjattu jo aikaisemminkin voimassa ollut periaate eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertämisen estämisestä. Vakuuttaminen tehdään tosiasiallisen tilanteen mukaan, jos vakuuttamisvelvollisuutta on kierretty keinotekoisin järjestelyin.

Alle kuukauden pituisten erillisten työsuhteiden ketjutussääntö muuttuu niin, että entisen kolmen kalenterikuukauden sijaan voidaan lyhyet työsuhteet ketjuttaa, jos työntekijä on ollut erillisissä työsuhteissa vähintään kahtena peräkkäisenä kalenterikuukautena saman työnantajan palveluksessa.

2

VAKUUTTAMISVELVOLLISUUDEN KIERTÄMISEN ESTÄMINEN

Eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertämistä koskeva säännös vastaa sinänsä jo voimassa olevaa periaatetta, mutta nyt se on kirjoitettu suoraan lakiin TEL:n 1 §:n 6 momenttiin.

Jos eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertämiseksi on oikeustoimelle annettu sellainen sisältö, joka ei vastaa asian todellista luonnetta tai tarkoitusta, on tätä järjestämisvelvollisuutta ratkaistaessa meneteltävä

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

asian todellisen luonteen ja tarkoituksen mukaisesti. Jos syntyy epäselvyyttä siitä, onko työntekijään sovellettava tätä lakia, ratkaisee asian asianomaisen työnantajan, työntekijän tai eläkelaitoksen hakemuksesta eläketurvakeskus. Sama koskee tilannetta, jossa voidaan epäillä kysymyksessä olevan eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertäminen. Eläketurvakeskuksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin 21 §:ssä säädetään.

Käytännössä on esiintynyt tilanteita, joissa TEL:n mukaista vakuuttamisvelvollisuutta on pyritty kiertämään kirjaamalla työntekijöitä eri työnantajayritysten palvelukseen todellisten työolosuhteiden säilyessä silti samoina. Työsuhteet on jätetty vakuuttamatta, koska ne on kirjattu alle kuukauden kestäneiksi, vaikka tosiasiallisesti kysymys on ollut pysyvistä pitkistä työsuhteista. Tällaisissa ja vastaavanlaisissa keinottelutapauksissa pitää 1 §:n 6 momentin mukaisesti menetellä todellisten olosuhteiden mukaisesti ratkaistaessa vakuuttamisvelvollisuutta.

Jos voidaan epäillä, että kysymyksessä on vakuuttamisvelvollisuuden kiertäminen, voi Eläketurvakeskus ratkaista asian. Ratkaisua saattaa hakea työnantaja, työntekijä tai eläkelaitos.

Eläketurvakeskuksen päätökseen haetaan muutosta normaalissa järjestyksessä (TEL 21 §).

Vakuuttamisvelvollisuuden kiertämisen estämissäännöstä sovelletaan myös LEL:ssä ja TaEL:ssä, joissa on viittaukset TEL:n 1 § 6 momenttiin (LEL 13 a § ja TaEL 11 §).

3

UUSI TYÖSUHTEIDEN KETJUTUSSÄÄNTÖ

3.1

Taustaa

Työsuhde vakuutetaan TEL:n 1 §:n 1 momentin mukaan, jos työsuhde jatkuu yhdenjaksoisesti vähintään kuukauden ja palkka on vähintään TEL-ansiorajan suuruinen (1 085,07 mk vuoden 1995 indeksitasossa 1712).

Alle kuukauden pituiset työsuhteet on vakuutettu vanhan TEL:n 1 §:n 3 momentin mukaan, jos työntekijä on ollut määräaikaissa työsuhteissa samaan työnantajaan vähintään kolmena peräkkäisenä kuukautena (yleiskirjeet 44/86 ja 8/87). Edellytyksenä on lisäksi, että kunakin kuukautena työansio on ollut vähintään TEL:n ansiorajan suuruinen ja työaika vähintään 20 tuntia.

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

3.2

Säännöksen sisältö 1.1.1996 alkaen

Työsuhteiden ketjutusta koskeva säännös TEL:n 1 §:n 3 momentissa on seuraavanlainen:

Jos työntekijä tekee vähintään kahtena peräkkäisenä kalenterikuukautena työtä saman työnantajan palveluksessa alle kuukauden jatkuneissa työsuhteissa, työsuhteiden katsotaan muodostavan 1 momentissa tarkoitettua yhdenjaksoisesti jatkuneen työsuhteen edellyttäen, että työansio kunakin kalenterikuukautena nousee ainakin sanotun momentin 2 kohdassa tarkoitettuun markkamäärään ja työntekijä on työssä vähintään 20 tuntia kalenterikuukaudessa. Työsuhteen katsotaan tällöin alkaneen sinä päivänä, jolta sen perusteella maksettiin ensimmäisen kerran palkkaa ja, jollei 2 §:stä muuta johdu, päättyneen sinä päivänä, jolta viimeksi maksettiin palkkaa.

Muutetun TEL:n 1 §:n 3 momentin mukaan alle kuukauden pituiset työsuhteet vakuutetaan TEL:n mukaan, jos työntekijällä on ollut määrällisiä työsuhteita saman työnantajan palveluksessa vähintään **kahtena** peräkkäisenä kuukautena siten, että työtuntien määrä on vähintään 20 ja palkka vähintään TEL-ansiorajan suuruinen kumpanakin (jokaisena) kalenterikuukautena. Koska muutos koskee vain kuukausien vähimmäismäärää, ovat yleiskirjeen 8/87 soveltamisohjeet edelleen muilta osin voimassa.

Tällaisista alle kuukauden pituisista työsuhteista muodostetaan yksi ketjutettu TEL-työsuhde siten, että työsuhteen alkamispäivä on se päivä ensimmäisestä ketjutettavasta työsuhteesta, jolta ensimmäisen kerran maksettiin palkkaa ja päättymispäivä se päivä, jolta viimeisestä ketjutettavasta työsuhteesta viimeksi maksettiin palkkaa. Työsuhteita ketjutettaessa ansiot kohdistetaan kalenterikuukausille sen mukaan, milloin ne on ansaittu. Se, milloin ansiot maksetaan, ei vaikuta vakuuttamisratkaisuun. Työsuhteet ketjutetaan työnantajien tekemien työsuhdeilmoitusten perusteella.

3.3

Uuden ketjutussäännön soveltaminen

3.3.1

Alle kuukauden kestänyt ketjutettu työsuhde

Vähintään kahdelle kuukaudelle ajoittuvasta kahdesta tai useammasta lain ehdot täyttävästä alle kuukauden mittaisesta työsuhteesta muodostetaan ketjutettu TEL-työsuhde, vaikka ensimmäisen ketjutettavan työsuhteen alkamis- ja viimeisen ketjutettavan työsuhteen päättymispäivien ero on alle kuukausi. Ketjutetun TEL-työsuhteen alkamispäivä on se

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

päivä ensimmäisestä ketjutettavasta työsuhteesta, jolta ensimmäisen kerran maksettiin palkkaa ja päättymispäivä se päivä, jolta viimeisestä ketjutettavasta työsuhteesta viimeksi maksettiin palkkaa.

Eläkeoikeus

Alle kuukauden pituisesta ketjutetusta työsuhteesta karttuu eläkettä yhdeltä kuukaudesta. Eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa ja karensseja laskettaessa alle kuukauden pituista ketjutettua työsuhdetta pidetään niin ikään yhden kuukauden pituisena.

Eläkepalkka

Eläkepalkkaa laskettaessa ketjutetun työsuhteen katsotaan vastaavasti kestäneen yhden kuukauden, joten palkkoja ei jaeta todellisten työpäivien lukumäärällä ja kerrota 30:llä. Eläkepalkka tällaisesta työsuhteesta on ketjutettavien työsuhteiden ansioiden yhteismäärä (ks. Kuva 1). Jos ketjutettava työsuhde ajoittuu kahdelle vuodelle, tarkistetaan edelliselle vuodelle ajoittuvien ketjutettavien työsuhteiden ansioita indeksillä ennen ketjutetun työsuhteen eläkepalkan laskentaa.

Tuleva aika

Tulevan ajan oikeutta määrättäessä alle kuukauden kestänyttä ketjutettua työsuhdetta pidetään yhden kuukauden pituisena työsuhteena ja tällaisen työsuhteen tulevan ajan jälkikarenssiaika alkaa ketjutetun työsuhteen päättymispäivästä.

Jos tuleva aika liittyy alle kuusi kuukautta jatkuneeseen TEL-tösuhteeseen, tulevan ajan eläkepalkka (ns. tasoituspalkka) lasketaan useamman eläketapahtumaa edeltäneen työsuhteen eläkepalkkojen painotettuna keskiarvona. Jos näihin työsuhteisiin sisältyy alle kuukauden pituinen ketjutettu työsuhde, pidetään sitä tasoituspalkkaa laskettaessa yhden kuukauden pituisena.

Vakuutusmaksu

Alle kuukauden pituisesta ketjutetusta työsuhteesta peritään työeläkemaksu. Työnantaja voi pidättää palkansaajan työeläkemaksun jo ennen toista kalenterikuukautta, jos työsuhteen palkanmaksuhetkellä arvioidaan tulevan ketjutuksen piiriin. Jos työnantaja jättää pidättämättä palkansaajan työeläkemaksun ensimmäiseltä kuukaudesta, ei sitä peritä takautuvasti, vaikka työsuhde osoittautuisikin toisena kuukautena tulevan TEL:n piiriin. Jos palkansaajan maksu on peritty, mutta työskentely ei tulekaan eläkelakien piiriin, on työnantajan palautettava pidätetty eläkemaksu työntekijälle (yleiskirjeet A 51/92, A 59/92, A 65/93 sekä STM:n päätös 18.12.1995 palkansaajan työeläkemaksusta).

Vuosilomakorvaus

Ketjutetun työsuhteen eläkepalkkaa laskettaessa viimeisen ketjutukseen mukaan tulevan työsuhteen päättyessä maksettavaa vuosilomakorvausta ei oteta huomioon (yleiskirje A 8/90).

Lakiosasto
Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

3.3.2

Vähintään kuukauden kestänyt ketjutettu työsuhde

Ketjutetusta työsuhteesta eläke karttuu normaalisti täysien kuukausien mukaan, jos alkamis- ja päättymispäivämäärien ero on vähintään kuukausi. Ketjutetun TEL-työsuhteen alkamispäivä ja päättymispäivä on selitetty aikaisemmin kohdassa 3.2.

Vähintään kuukauden pituisen ketjutetun työsuhteen eläkepalkka saadaan, kun ketjutettavien työsuhteiden yhteenlasketut ansiot jaetaan ketjutetun työsuhteen alkamis- ja päättymispäivämäärien erotuksella ja kerrotaan 30:llä.

3.3.3

Esimerkkejä ketjutustilanteista

Seuraavissa kuvissa on esimerkkejä työsuhteiden ketjutustilanteista ja eläkepalkan laskemisesta näissä tilanteissa. Kun eläkelaitos selvittää työansioita, eikä muuta perustetta ole jakaa niitä eri kuukausille, voidaan työansiot kohdistaa eri kuukausille kalenteriajan suhteessa.

Kuva 1. Lyhyet työsuhteet kahden kuukauden aikana.

1. kuukausi	2. kuukausi
15. - 25.3 50 tuntia 2000 mk	5. - 10.4 30 tuntia 1200 mk
TEL-työsuhde 15.3 - 10.4	

Tässä tilanteessa syntyy oikeus yhden kuukauden eläkkeeseen. Eläkepalkka on erillisten työsuhteiden ansioiden yhteismäärä 3 200 mk/kk. Ketjutetusta työsuhteesta karttuneen eläkkeen määrä on

$$\frac{1}{800} \times 3200 = 4 \text{ mk.}$$

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

Kuva 2. Toinen työsuhteista jatkuu kuunvaihteen yli.

1. kuukausi	2. kuukausi
15.5- 40 tuntia 3000 mk	-5.6 20. -30.6 10 tuntia 15 tuntia 500 mk 1000 mk
TEL-työsuhde 15.5 - 30.6	

Tässä tilanteessa syntyy oikeus yhden kuukauden eläkkeeseen. Eläkepalkka on

$$30 \times \frac{4500}{46} = 2\,934,78 \text{ mk/kk.}$$

Kuva 3. Työsuhteet kolmen kuukauden aikana.

1. kuukausi	2. kuukausi	3. kuukausi
15.10 - 25 tuntia 2000 mk	- 5.11 20.11- 5 tuntia 20 tuntia 500 mk 1000 mk	- 8.12 22 tuntia 1200 mk
TEL-työsuhde 15.10 - 8.12		

Tässä tilanteessa syntyy oikeus yhden kuukauden eläkkeeseen. Eläkepalkka on

$$30 \times \frac{4700}{54} = 2\,611,11 \text{ mk/kk.}$$

Kuva 4. Työsuhteet kolmen kuukauden aikana, edellytykset täyttyvät vain kahtena.

Jos kolmen kuukauden aikana jatkuneista työsuhteista vain kahden ensimmäisen kuukauden aikana TEL:n edellytykset täyttyvät, päättyy työsuhde siihen toisen kuun päivään, jolta viimeksi maksettiin palkkaa, kuvassa 4. siis huhtikuun 30. päivään.

Lakiosasto
Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

1. kuukausi	2. kuukausi	3. kuukausi
15.3 - 25 tuntia 2000 mk	- 5.4 5 tuntia 500 mk	20.4- 20 tuntia 1000 mk
		- 8.5 15 tuntia 1200 mk
TEL-työsuhde 15.3 - 30.4		

Tässä tilanteessa syntyy oikeus yhden kuukauden eläkkeeseen. Eläkepalkka on

$$30 \times \frac{3500}{46} = 2\,282,61 \text{ mk/kk.}$$

Kuva 5. Ketjutetusta työsuhteesta karttuu kahden kuukauden eläke.

1. kuukausi	2. kuukausi
1. - 10.8 25 tuntia 1800 mk	15. -30.9 30 tuntia 2000 mk
TEL-työsuhde 1.8 - 30.9	

Tässä tilanteessa syntyy oikeus kahden kuukauden eläkkeeseen. Eläkepalkka on

$$30 \times \frac{3800}{60} = 1\,900 \text{ mk/kk.}$$

Kuva 6. Yli kuukauden työsuhde lyhyiden työsuhteiden kanssa.

1. kuukausi	2. kuukausi	3. kuukausi
1.1- 50 tuntia 6000 mk	- 5.2 18 tuntia 1000 mk	10.-13.2 10 tuntia 300 mk
		10.-20.3 30 tuntia 1 500 mk
TEL-työsuhde 1.1. - 5.2.		

Lakiosasto

Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

Yli kuukauden kestäneestä työsuhteesta karttuu normaalisti eläke yhdeltä kuukaudesta. Se on normaali TEL-työsuhde, jota ei voida ottaa huomioon sovellettaessa ketjutussääntöä. Tässä tilanteessa ei toisen ja kolmannen kuukauden aikana olleita alle yhden kuukauden työsuhteita ketjuteta, koska työaika- ja ansiorajaedellytykset eivät täyty toisen kuukauden lyhyessä työsuhteessa 10.-13.2.

Kuva 7. Kuukauden pituinen TEL-työsuhde keskeyttää ketjutuksen.

1. kuukausi	2. kuukausi	3. kuukausi
15. - 25.9 25 tuntia 2500 mk	1. - 30.10 50 tuntia 5000 mk	20. -30.11 30 tuntia 3000 mk

Toisen kuukauden aikana koko kuukauden jatkuneesta työsuhteesta kertyy normaalisti yhden kuukauden eläke. Ensimmäisen ja kolmannen kuukauden aikana jatkuneita erillisiä lyhyitä työsuhteita ei ketjuteta, koska ne eivät ole jatkuneet peräkkäisinä kuukausina.

3.4

Ei TEL-työsuhde

Koska erillisten työsuhteiden on ajoitettava vähintään kahden kalenterikuukauden ajalle, eivät kaksi työsuhdetta saman kuukauden aikana oikeuta eläkkeeseen. Kahden kalenterikuukauden ajalle ajoittuva yhdenjaksoinen alle kuukauden kestänyt työsuhde ei myöskään oikeuta eläkkeeseen.

Kuva 8. Työsuhteet yhden kuukauden aikana.

1. työsuhde	2. työsuhde
1. - 5.3 20 tuntia 1500 mk	10.- 30.3 30 tuntia 2000 mk

Työsuhteita ei ketjuteta, eikä niistä näin ollen synny eläkeoikeutta, koska ne ovat olleet saman kuukauden aikana, vaikka ketjuttamisen työaika- ja ansioedellytykset muuten täyttyisivät.

Lakiosasto
Suunnittelu- ja laskentaosasto

15.12.1995

Kuva 9. Yhdenjaksoinen alle kuukauden työsuhde kahden kuukauden aikana.

1. kuukausi	2. kuukausi
15.1 - 90 tuntia 5000 mk	-10.2 50 tuntia 3500 mk

Työsuhteesta ei synny eläkeoikeutta, koska se on kestänyt yhdenjaksoisena alle kuukauden. Ketjuttamiseen edellytetään vähintään kaksi työsuhdetta.

3.5

Ilmoitusliikenne

Uuden ketjutuksen piiriin tulevien työsuhteiden ilmoittaminen työsuhderekisteriin hoidetaan normaalin ilmoitusliikenteen puitteissa. Työnantaja ilmoittaa eläkelaitokselle tiedot työsuhteesta todettuaan ketjutussäännön täyttymisen. Työnantaja ilmoittaa ketjutetun työsuhteen todellisen alkamis- ja päättymispäivän ja samalla ilmoittaa, että kysymyksessä on ketjutettu työsuhde.

Eläkelaitos ilmoittaa 1.1.1996 tai sen jälkeen alkaneet ketjutetut työsuhteet ETK:n rekisteriin käyttäen ketjutuksesta kertovaa erityistietokoodia. Ilmoitusliikenteestä annetaan tarkemmat ohjeet erikseen.

3.6

Voimaantulo

Ketjutussäännön muutos tulee voimaan 1.1.1996. Kahden kuukauden ketjutussääntöä sovellettaessa on työskentelyn oltava kokonaisuudessaan 1.1.1996 jälkeistä työskentelyaikaa.

Jos ketjutettavia työsuhteita on kahden kuukauden aikana joului- ja tammikuussa, ei uutta kahden kuukauden ketjutussääntöä voida soveltaa.

Vanhaa ketjutussääntöä sovelletaan vuodenvaihteessa sellaisiin tilanteisiin, joissa ketjutettavia työsuhteita on vuoden 1995 ja 1996 puolella. Työsuhteet ketjutetaan vielä kolmen kuukauden ketjutussäännön mukaisesti, jos ketjutettavat työsuhteet ovat olleet esimerkiksi marras-, joului- ja tammikuun aikana.